

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, den 17. maj 2022

J.nr. 2015-96-lmj

Indberetning nr. 10/2022

Lagtinget er gået på sommerferie

Af de 140 sager som i indeværende lagtingsperiode er fremlagt for Lagtinget, nåede seks sager ikke at blive færdigbehandlet før Lagtinget gik på sommerferie. Fire af sagerne vedrørte samfærdselspakken, som den tidligere landsstyremand for finansanliggender Jørgen Niclasen fremlagde. Vedtagelse af en naturværnslov, som mange havde forventet vedtaget i indeværende lagtingsperiode, bortfaldt ligeledes. Turisternes færden i bl.a. fjeldene er derfor fortsat ureguleret.

Beslutningsforslag om behandling af luftrumsradar i Lagtinget opnåede ikke flertal

Som det fremgik af Indberetning nr. 8/2022 behandlede Lagtinget et beslutningsforslag fra oppositionspartierne om, at landsstyremanden for udenrigsanliggender, Jenis av Rana, anmodes om at forelægge sagen om en luftrumsradar for Lagtinget. Lagtingets Udlandsudvalg delte sig i et flertal og et mindretal. Flertallet, bestående af repræsentanter fra koalitionspartierne, henviste til, at der er tale om et sagsområde, som er omfattet af overtagelseslovens § 1, og som Lagtinget derfor ikke har hjemmel til at træffe afgørelse om. Mindretallet, som bestod af oppositionspartierne, fremførte, at en afgørelse om etablering af en radar, som anses som militærudstyr, er en meget grundlæggende afgørelse for land og demokrati, og derfor bør det være Lagtinget og evt. befolkningen ved en folkeafstemning, som tager stilling til spørgsmålet. Beslutningsforslaget faldt ved anden behandling i Lagtinget.

Jenis av Rana har efterfølgende den 11. maj 2022 udtalt, at en aftale om en kommende luftrumsradar måske kan blive underskrevet den 9. juni 2022, når forsvarsminister Morten Bødskov er på Færøerne i forbindelse med afholdelse af møde i det nye Udenrigs-, Sikkerheds- og Forsvarspolitiske Kontaktudvalg. Jenis Av Rana oplyser, at Færøerne har forhandlet sig frem til nogle betingelser i forbindelse med en evt. opsætning, herunder beskyttelse af naturområde, og færøsk deltagelse i selve opsætningen af radaren. Endnu foreligger der ikke et ja fra Færøernes side, men Jenis av Rana udtaler, at der er meget, der tyder på et færøsk ja. *"Det vil være mærkeligt, hvis Færøerne melder sig ud af verdenssamfundet, nu hvor der er størst behov for et godt forsvar"*, udtaler Jenis av Rana.

Lagtingslov om restriktive foranstaltninger i forbindelse med angreb mod Ukraine vedtaget

Den 6. maj 2022 vedtog Lagtinget lagtingslov om restriktive foranstaltninger i forbindelse med angrebet på Ukraine, fremlagt af landsstyremand for udenrigsanliggender, Jenis av Rana. Det fremlagte forslag gav landsstyremanden en bred hjemmel til at iværksætte sanktioner, hvilket flertallet i Lagtingets Udlandsudvalg, ikke ønskede. Flertallet fremsatte derfor et ændringsforslag om, at foranstaltninger, som kan påvirke fiskeriaftaler med andre lande, eller som begrænser eksport af fiskeprodukter og fødevarer, kræver særskilt hjemmel i lagtingslov, da sanktioner vedrørende fiskeriaftaler og eksport vil påvirke Færøernes økonomi meget. Det skal derfor være Lagtinget, og ikke landsstyremanden alene, som træffer afgørelse herom. Ændringsforslaget blev vedtaget med 13 stemmer for og 11 imod. Lovforslaget blev ved tredje behandlingen vedtaget med 30 stemmer for, 1 blank og ingen imod. Jenis av Rana har efterfølgende udtalt, at han er tilfreds med loven, og han forventer, at bekendtgørelser om at iværksætte sanktioner bliver klar i indeværende måned.

Det færøske landsstyre har efterfølgende udtalt, at russiske fiskeskibe på nuværende tidspunkt ikke vil blive omfattet af sanktioner, idet landsstyret har valgt at følge den norske fortolkning af EU-sanktionspakke 5, hvor fiskeskibe ikke er omfattet (se Indberetning nr. 9/2022). Lagmanden udtaler til D&V den 2. maj 2022, at det er vigtigt, at Vesten står sammen om sanktionerne mod Rusland, men Færøerne vil ikke sætte andre sanktioner end EU-sanktioner i værk, hvis disse rammer Færøerne.

Formanden for oppositionsparti Javnaðurflokkurin, Aksel V. Johannesen mener, at det både er umoralsk, uetisk og pinligt for Færøerne, at koalitionen ikke står sammen om at indføre sanktioner mod Rusland. Ligeledes har MF Sjúrdur Skaale udtalt sig stærkt kritisk over for, at de russiske skibe fortsat får lov til at anløbe færøske havne. Sjúrdur Skaale mener, at man bør følge EU, som man har sagt fra starten.

Salg af olie til russiske fiskeskibe

I 2021 blev der ifølge Hagstovan (Færøernes statistik) solgt 95.700 tons olie til udenlandske skibe, der lægger til kaj på Færøerne, svarende til en værdi på 372 mio. kr. 64 pct. blev solgt til russiske fiskeskibe, svarende til en værdi på 252 mio. kr. Direktøren for olieselskabet Effo, Janus Thomsen, oplyser, at ca. 80 pct. af salget fra selskabets tungolie-anlæg i bygden Fuglafjørður, går til russiske skibe. Janus Thomsen oplyser, at Effo afventer udmelding fra det politiske system om mulige sanktioner, inden Effo evt. stopper salget af olie til russiske skibe.

Landskassens økonomi er dårligere end under finanskrisen

Den færøske nettogæld var i 2007, lige inden finanskrisen, næsten nul kr. Under finanskrisen havde landskassen underskud i flere år, og gælden voksede i perioden fra 2008 til 2015 med 2,8 mia. kr., hvorefter der fulgte nogle år med overskud. Siden 2019 er nettogælden dog igen vokset på trods af stor økonomisk fremgang. Ifølge Landsbanken er det nødvendigt med overskud på finansloven, og målet for landskassen må være at opbygge et nettooverskud på omkring 10 pct. af BNP eller 2 mia. kr. i gode tider.

Eksporتن til Rusland mindre i marts

Eksporتن af fiskevarer er øget med 2,4 mia. kr. i perioden april 2021 til marts 2022 i forhold til samme periode året før. Eksporتن til Rusland udgjorde i marts 74 mio. kr., mens den i marts 2021 udgjorde 217 mio. kr. Eksporتن til Europa er forhøjet markant fra 445 mio. kr. i marts 2021 til 740 mio. kr. i 2022. Eksporتن af laks til Rusland er helt stoppet op, mens den er steget til USA.

Lagmanden har besøgt Reykjavík og London

Sidst i april besøgte lagmand Bárður á Steig Nielsen, Island og England. I Island holdt lagmanden den 25. april tale i forbindelse med den færøske flagdag, ligesom han afholdt møde med den islandske statsminister Katrína Jakobsdóttir. Efter lagmandens møder med de engelske politikere i London står det klart, at England ønsker at styrke samarbejdet med Færøerne, både inden for handel, fiskeri, infrastruktur og telekommunikation, hvor Færøerne er et af de førende lande. Formanden i Udlandsudvalget i det engelske underhus Tom Tugendhat påpegede, at Færøerne har stor sikkerhedspolitisk betydning i Nordatlanten. Lagmanden benyttede endvidere muligheden for at redegøre for handels tiltag mod Rusland, hvor lagmanden gjorde det klart, at Færøerne følger Vesten og resten af EU. Ligeledes nævnte lagmanden det færøske synspunkt i forbindelse med springerfangst, samt fiskeri i det delte område mellem England og Færtøerne (Special Area), syd for Færøerne.

Statens tilskud til Færøerne et emne til næste lagtingsvalg

I forbindelse med Tjóðveldis partimøde den 30. april 2022 oplyste formand Høgni Hoydahl, at partiet fremover ikke vil indgå i et koalitions samarbejde med partier, som ikke vil nedsætte statens tilskud til Færøerne. Tjóðveldi vil endvidere overtage de sidste sagsområder og vedtage en færøsk grundlov. Formanden for Framsókn, Ruth Vang, har ligeledes oplyst, at partiet vil stille krav om, at statens tilskud bliver reduceret, under mulige koalitionsforhandlinger efter næste lagtingsvalg. Formanden for det store oppositionsparti Javnaður-flokkurin, Aksel V. Johannesen, oplyser, at partiet kun vil gå med til at reducere statens tilskud, såfremt der er overskud på den færøske finanslov, og såfremt evt. reduktion af tilskuddet ikke påvirker velfærden.

Turismen er på vej op igen

Efter to problematiske år, er turismen på vej op. Ifølge direktør for Visit Faroe Islands (VFI) Guðrið Højgaard forventer erhvervet rekordår for turismen. 2019 var rekordår, men siden da er hotelkapaciteten forøget markant. Det er særlig europæere, som besøger Færøerne til sommer.

Vækstforum, som lagmand Bárður á Steig Nielsen nedsatte i februar 2021, har defineret turisme som et prioriteret væksterhverv. I marts 2022 offentliggjorde forummet en rapport, hvor hovedbudskabet er, at MICE-turismen¹ skal være en større del af den færøske turisme. MICE-turismen havde i 2019 en værdi på omkring 360 mio. kr. og vurderingen i rapporten er, at værdien kan blive tre gange så stor. Målet for færøsk turisme er, at erhvervet i 2030 har en omsætning på 2 mia. kr., og at MICE står for omkring halvdelen. MICE-turismen vurderes at være en mere social og miljømæssig bæredygtig turisme end anden turisme, da MICE-turister typisk kommer uden for højsæson, lægger mange penge og kommer med viden og netværk til landet.

Det færøske flyselskab Atlantic Airways er ligeledes optimistisk i forhold til 2022, flyver til de samme destinationer som i 2019 og regner med at komme på samme niveau som for 2019. Atlantic Airways kommer ikke til at indfri målet om 100 pct. grøn flytrafik i 2030, som den danske regering har sat sig for, og det skyldes ifølge direktør, Jóhanna á Bergi, at teknologien ikke muliggør det.

I 2014 var udbygningen af Vága Lufthavn færdig, men da var den allerede for lille. En ny udbygning af bagagehallen skal være klar til sommerturismen kommende år, men der er også planer om andre udbygninger. Målet er, at lufthavnen skal udbygges til en størrelse, der kan tage 1 mio. passagerer om året. I marts måned var aktiviteten i lufthavnen kommet op på 83 pct. af, hvad den var i marts 2019, og april er næsten på samme niveau som i april 2019.

Det første krydstogtskib i år kom til havn i Tórshavn den 9. maj, og der er i alt 52 krydstogtskibe, som har meldt deres ankomst til Tórshavn i år. Sidste år kom der kun ét.

Landsretten behandler EIK-bank sagen

Odd Bjellvåg, Frithleif Olsen og Marnar Jacobsen, som af Færøernes Ret den 18. november 2019 blev dømt til at betale i alt 150 mio. kr. i erstatning til Finansiell Stabilitet i forbindelse med EIK-bank sagen, ankede alle deres dom, og landsretten er begyndt ankesagsbehandlingen, som strækker sig frem til midt i august. Der er afsat i alt 25 retsdage. Det vides ikke, hvornår landsretten afsiger sin dom. (Vedr. EIK-bank sagen henvises til Indberetning nr. 2/2018 og nr. 8/2019).

Den islandske præsident Guðni Th. Jóhannesson har besøgt Færøerne

Den islandske præsident, Guðni Th. Jóhannesson, som har været præsident i Island siden 2016, var i sidste uge på arbejdsbesøg på Færøerne, hvor han blandt andet havde møde med lagmanden. Præsidenten udtalte, at han er glad for, at hans første udenlandske besøg efter corona finder sted på Færøerne, hvilket er et bevis på det stærke sammenhold, der er mellem de to lande.

Repræsentanter fra Sea Shepherd er igen på Færøerne

Politiet oplyser, at repræsentanter fra dyreværnsorganisationen Sea Shepherd igen er på Færøerne i forbindelse med organisationens kampagne mod grindefangst. Det vides ikke, hvor mange der er ankommet. I sidste uge fandt grindefangst sted i Tórshavn og folk fra Sea Shepherd blev stoppet, da de ville ind på området, hvor fangsten fandt sted. Politiet oplyser, at det kun er folk, som skal deltage aktivt i fangsten, som får adgang til det afmærkede område. Det samme er gældende for færinger.

Spørgsmål til rigsombudsmanden om politiets virke på Færøerne

Lagtingsmedlem Djóni Nolsøe Joensen, Javnaðarflokkurin, stillede den 30. marts 2022 spørgsmål til Rigsombudsmanden på Færøerne vedr. politiets virke på Færøerne. Spørgsmålet blev besvaret i Lagtinget af undertegnede den 3. maj 2022 og besvarelsen kan læses her:

<https://www.logting.fo/mal/mal/?id=10054>

Med venlig hilsen

Lene Moyell Johansen

¹ MICE er en forkortelse for Meetings, Incentives, Conferences og Exhibitions – det vil sige en specialiseret niche af gruppeturisme, der fokuserer på planlægning, booking og facilitering af konferencer, seminarer og andre relaterede arrangementer.